

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Кафедра адміністративного
права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Фінансове право»

на тему: «Податкове право як підгалузь фінансового права»

Студентка групи ПР-31

Скворцова О. Є.

Керівник: д. філ. з права, доц. Іванюк В. Д.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО ПРАВА.....	6
1.1. Поняття, предмет і метод податкового права.....	6
1.2. Функції та принципи податкового права.....	7
1.3. Місце податкового права в системі фінансового права.....	10
Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	13
2.1. Нормативно-правові основи податкової системи України.....	13
2.2. Характеристика суб'єктів податкових правовідносин.....	15
2.3. Види податків і зборів в Україні.	16
2.4. Адміністрування податків і податковий контроль.....	18
Висновки до розділу 2.....	20
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО ПРАВА В УКРАЇНІ.....	22
3.1. Проблеми правового регулювання податкових правовідносин.....	22
3.2. Вплив європейських стандартів на податкове право України.....	24
3.3. Шляхи вдосконалення податкової системи та податкового законодавства України.	25
Висновки до розділу 3.....	28
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	33

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Податкове право є однією з найважливіших і найбільш динамічних підгалузей фінансового права, оскільки саме через податкові механізми держава формує дохідну частину бюджету, здійснює соціальне забезпечення, фінансує безпеку, освіту, медицину та інші суспільно значущі сфери. В умовах сучасних викликів — економічної нестабільності, повномасштабної війни, інтеграції до європейського правового простору — проблема ефективного функціонування податкової системи України набула особливої актуальності. Податкове право є не лише юридичним інструментом державного впливу, а й індикатором правової стабільності, прозорості державної політики та рівня розвитку демократії. Саме тому дослідження податкового права як самостійної підгалузі фінансового права є вкрай важливим для розуміння загальних тенденцій розвитку національного правопорядку.

Науково-практичне значення дослідження. Результати курсової роботи можуть бути використані як у науковій площині — для поглиблення теоретичних знань про природу податкового права, — так і в практичній — для вдосконалення правозастосовної діяльності фіскальних органів, удосконалення податкової політики держави, підвищення рівня правової обізнаності платників податків. Запропоновані у роботі висновки можуть стати підґрунтям для подальших наукових досліджень, а також для вироблення пропозицій щодо змін до чинного податкового законодавства.

Метою дослідження є комплексне дослідження податкового права як підгалузі фінансового права, з'ясування його теоретичних засад, особливостей нормативно-правового регулювання, проблем реалізації податкових правовідносин, а також визначення перспектив його розвитку в умовах трансформації правової системи України.

Для реалізації мети у курсовій роботі поставлено наступні **завдання**:

- розкрити поняття, предмет і метод податкового права, охарактеризувати його функції та принципи;
- з'ясувати місце податкового права у системі фінансового права;
- проаналізувати нормативно-правову базу податкової системи України;
- визначити склад і характеристику суб'єктів податкових правовідносин;
- надати систематизований огляд видів податків і зборів, установлених в Україні;
- дослідити особливості адміністрування податків і функціонування системи податкового контролю;
- виявити ключові проблеми правового регулювання податкової системи України;
- оцінити вплив європейських правових стандартів на формування сучасного податкового законодавства України;
- запропонувати шляхи вдосконалення податкового права та системи оподаткування в Україні.

Ступінь наукового дослідження теми у вітчизняній і зарубіжній літературі. Проблематика податкового права широко представлена у працях вітчизняних науковців, кожен з яких зробив вагомий внесок у формування національної податкової доктрини. Так, М. П. Кучерявенко у своїх ґрунтовних дослідженнях зосередив увагу на правовій природі податкового обов'язку, класифікації податків, особливостях владно-зобов'язальних відносин між державою і платниками, а також принципах побудови системи податкового права. Його підхід відзначається послідовною логікою розмежування податкових інститутів та фіскальної відповідальності. Л. Л. Тимченко аналізує стабільність податкового законодавства як один із ключових принципів правової визначеності, звертаючи увагу на шкоду, яку завдають часті зміни податкових норм правозастосовній практиці. В. М. Федосова досліджує роль податкових надходжень у формуванні бюджетної системи України, підкреслюючи значення збалансованої

податкової політики для економічної безпеки держави. У свою чергу, І. Ю. Кравченко зосереджується на проблемах податкового адміністрування, організації системи податкового контролю, а також питаннях вдосконалення функціонування фіскальних органів в умовах цифровізації. О. В. Белов пропонує інноваційний підхід до аналізу податкових правовідносин, зосереджуючись на поведінкових аспектах оподаткування, впливі ментальних, соціально-психологічних та правових чинників на добровільність сплати податків. Сукупність цих досліджень формує теоретичне підґрунтя для глибшого аналізу природи податкового права, а також слугує основою для його подальшого розвитку в контексті сучасних викликів.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини у сфері фінансового права.

Предметом дослідження податкове право як підгалузь фінансового права.

Для досягнення поставленої мети у роботі використано комплекс **методів**, зокрема, це формально-юридичний метод — для аналізу нормативно-правових актів у сфері податкового регулювання; системно-структурний — для вивчення взаємозв’язку елементів податкової системи; порівняльно-правовий — для зіставлення норм національного та європейського податкового права; логіко-дедуктивний — для формулювання висновків; історико-правовий — для визначення етапів становлення податкової системи та соціологічний та емпіричний підходи — для оцінки впливу податкових норм на поведінку суб’єктів.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, які об’єднують десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (26 найменувань на 3 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 35 сторінок, з яких основний текст - 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО ПРАВА

1.1. Поняття, предмет і метод податкового права

Податкове право є однією з ключових підгалузей фінансового права, що забезпечує правове регулювання відносин, пов'язаних з встановленням, справлянням та контролем за сплатою податків. Його автономність у межах фінансового права зумовлена специфікою предмета та методів правового регулювання, а також наявністю власної системи принципів, норм і інститутів.

У науковій літературі податкове право визначається як сукупність правових норм, які регулюють відносини у сфері оподаткування між державою та платниками податків. Податкове право формує правове підґрунтя для реалізації податкової політики держави та організації податкового адміністрування [1]. О.Белов зазначає, що «податкова система базується на соціальній взаємодії суб'єктів, тож для неї актуальні такі поняття, як справедливість, мораль, знання, довіра, а також загальні закономірності міжіндивідуальної, індивідуально-групової та міжгрупової взаємодії» [1, с. 30]. Автор підкреслює, що податкова система є не лише юридичною конструкцією, а й соціальним явищем, у якому важливу роль відіграють моральні категорії, довіра та міжособистісна взаємодія.

Предмет податкового права становлять суспільні відносини, що виникають у зв'язку з виникненням, зміною та припиненням податкового обов'язку. Ці відносини, за своєю суттю, є владно-розпорядчими, адже одна сторона — держава чи її уповноважений орган — виступає у позиції суб'єкта владних повноважень, а інша — платник податків — у підпорядкованому становищі. Такий характер взаємодії зумовлює домінування імперативного методу правового регулювання в межах податкового права. Як зазначає О. Гривківська, «податкова політика — це діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави» [6, с. 15].

Метод податкового права — це сукупність засобів і прийомів, за допомогою яких держава впливає на поведінку платників податків і суб'єктів податкового контролю з метою забезпечення законного, своєчасного і повного надходження податкових платежів до бюджету. Основним методом тут виступає імперативний метод, який передбачає одностороннє волевиявлення держави, що обумовлює жорстку регламентацію обов'язків суб'єктів оподаткування. Водночас, «у певних випадках допускається й диспозитивний підхід, зокрема у питаннях вибору системи оподаткування (наприклад, загальної чи спрощеної)» [6; 9].

Зміст податкового права тісно пов'язаний із конституційним принципом загальності та обов'язковості оподаткування, що закріплений у ст. 67 Конституції України, та деталізується в Податковому кодексі України [17]. Цей кодекс є основним джерелом податкового права, що містить систематизовану сукупність норм, які регулюють всі ключові аспекти податкових правовідносин.

Сучасна доктрина податкового права також активно досліджує міжгалузеві зв'язки, зокрема із господарським, адміністративним та кримінальним правом. Наприклад, «у випадку ухилення від сплати податків правовий механізм взаємодії податкових та правоохоронних органів передбачає застосування норм не лише фінансового, а й кримінального законодавства» [10].

Тому, податкове право як підгалузь фінансового права характеризується чітко визначеним предметом правового регулювання, імперативним методом впливу, а також вагомим публічно-правовим змістом, що забезпечує реалізацію фіскальної функції держави через механізм законного та ефективного оподаткування.

1.2. Функції та принципи податкового права

Податкове право як важлива підгалузь фінансового права виконує низку функцій, що обумовлюють його роль у системі публічного управління фінансовими потоками. Кожна з функцій відображає окремі аспекти правового регулювання у

сфері оподаткування та сприяє досягненню фінансової, соціальної і регуляторної мети державної податкової політики.

Основною функцією податкового права є фінансова, яка полягає в забезпеченні формування дохідної частини бюджету шляхом справляння податків і зборів. Саме ця функція виступає першочерговою в умовах воєнного стану та посткризового відновлення економіки. Як слушно зазначає С. Онешко та інші, що «в основі нових податкових змін в умовах воєнного стану лежать фундаментальні зміни єдиного податку, знижений податок на додану вартість та акцизний податок на паливо, податкові стимули для представників бізнесу і благодійних організацій під час війни, а також податкові стимули для післявоєнного розвитку України» [13]. За допомогою податкових платежів держава отримує фінансові ресурси, необхідні для здійснення своїх внутрішніх і зовнішніх функцій, у тому числі соціального забезпечення, оборони, розвитку інфраструктури.

Регуляторна функція податкового права спрямована на вплив держави на економічні процеси шляхом податкових важелів. Наприклад, «встановлення різних ставок податку на прибуток може стимулювати або стримувати певні види господарської діяльності» [8]. Ця функція проявляється також у механізмах податкових пільг, кредитів, звільнень або санкцій. Як зазначає Т. С. Карпова, «система оподаткування має бути такою, що не тільки забезпечує стабільні надходження до бюджету, а й враховує особливості суб'єктів господарювання, стимулює їх розвиток» [8, с. 121].

Не менш важливою є контрольна функція, яка полягає в забезпеченні дотримання податкового законодавства всіма учасниками правовідносин. Вона реалізується через систему податкового контролю, перевірок, обліку, звітності та відповідальності за порушення податкових норм [10].

Соціальна функція податкового права виражається у забезпеченні перерозподілу доходів з метою досягнення соціальної справедливості, підтримки

малозабезпечених верств населення, розвитку охорони здоров'я, освіти, культури тощо [13].

Функціонування податкового права ґрунтується на системі принципів, які є керівними ідеями та основними положеннями, що пронизують усю структуру цієї правової підгалузі. Центральне місце серед них займає «принцип загальності оподаткування, відповідно до якого кожен громадянин зобов'язаний сплачувати податки в порядку і розмірах», встановлених законом (ст. 67 Конституції України, ст. 4 Податкового кодексу України) [17].

Важливим є принцип рівності всіх платників перед законом, що гарантує недопущення дискримінації та створення переваг для окремих суб'єктів. Крім того, у податковому праві діє принцип стабільності, згідно з яким зміни до податкового законодавства повинні вноситися завчасно і передбачувано, що забезпечує правову визначеність і довіру до держави [17].

Суттєве значення має також принцип прозорості та відкритості, згідно з яким усі положення податкового законодавства мають бути чіткими, недвозначними та доступними для розуміння, що дозволяє платникам належно реалізовувати свої права і обов'язки. Як наголошує М. Кучерявенко, «податково-правова норма в даному випадку відображає характер вираження державою свого веління, коли нормативний припис формується з метою дозволу, допущення чи заборони певних вчинків» [9, с. 131].

У контексті євроінтеграції та сучасних викликів, українське податкове право поступово адаптує принципи ефективності та справедливості, що охоплюють як належну організацію податкового адміністрування, так і дотримання балансу між інтересами держави та платника податків [7; 11].

Отже, функції та принципи податкового права утворюють його концептуальну основу, що визначає характер правового регулювання в сфері оподаткування. Їх узгодженість та системність мають вирішальне значення для

забезпечення податкової стабільності, правової визначеності та ефективного виконання державних функцій.

1.3. Місце податкового права в системі фінансового права

Податкове право посідає особливе місце у системі фінансового права, виступаючи однією з його найрозвиненіших і найбільш деталізованих підгалузей. Його становлення обумовлене як зростанням ролі податків у формуванні державного бюджету, так і необхідністю правового врегулювання складних фінансово-правових відносин між державою та платниками податків.

Загалом фінансове право охоплює всі суспільні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом і використанням централізованих і децентралізованих грошових фондів держави. Податкове ж право, у свою чергу, регулює одну з ключових ділянок цього процесу — справляння податків і зборів.

Як зазначено у науковій літературі: «податкова система — це сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів і внесків до бюджету і державних цільових фондів, які діють у встановленому законом порядку. Складається з прямих і непрямих податків» [14, с. 353]. Це визначення говорить про те, що податкове право є складовою частиною фінансового права, яка спеціалізується на регулюванні відносин у сфері справляння податків і зборів — одного з найважливіших механізмів формування публічних фінансів. Якщо фінансове право охоплює весь цикл управління державними грошовими фондами (від надходження до витрат), то податкове право — це та ділянка, яка стосується залучення коштів до бюджету шляхом обов'язкових платежів.

Податкове право формує самостійний інститут у структурі фінансового права, який вирізняється специфічним предметом правового регулювання, особливими методами, а також самостійною системою джерел. Основним джерелом податкового права в Україні є Податковий кодекс, який у ст. 1 прямо

визначає, що податкове законодавство регулює «відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів» [17].

Місце податкового права у системі фінансового права підтверджується не лише теоретично, а й практично — через активне застосування його норм у юридичній практиці. Значна частина фінансово-правових спорів, які розглядаються в адміністративних судах, стосується саме податкових правовідносин, зокрема спорів щодо нарахування, сплати податків, застосування пільг або відповідальності платників. Це свідчить про високу інтенсивність функціонування податкової сфери, її соціальну значущість та ключову роль у реалізації фінансової політики держави.

На думку вчених, «податкове право є підгалуззю фінансового права за формою і за змістом, але водночас має високий рівень внутрішньої структурованості та правової автономії» [1; 17; 24]. Це обумовлено як великою кількістю податкових норм, так і широким колом суб'єктів податкових правовідносин, а також особливими способами юридичної відповідальності за податкові правопорушення.

Крім того, податкове право тісно взаємодіє з іншими галузями національного права — адміністративним, господарським, кримінальним та навіть цивільним, що вказує на його міжгалузевий характер та широку сферу застосування. Наприклад, притягнення до відповідальності за ухилення від сплати податків здійснюється у межах кримінального права, тоді як адміністрування податків — це сфера адміністративного права.

З цих причин, можна зазначити, що податкове право як підгалузь фінансового права займає системоутворююче місце, визначаючи механізми наповнення публічних фінансів та забезпечуючи баланс між інтересами держави та платників податків. Його роль постійно зростає у зв'язку з викликами воєнного стану, реформуванням бюджетної та податкової систем, а також інтеграційними процесами в напрямку європейських стандартів правового регулювання.

Висновки до розділу 1

У межах аналізу було встановлено, що податкове право має складну структурну будову. Воно базується на поєднанні публічно-правових засад, владно-імперативного методу регулювання і підпорядкування інтересів платника інтересам держави. У межах правової природи податкових норм розкрито важливу роль принципу законності, що вимагає, аби всі елементи податку були чітко врегульовані законом. Це дозволяє зберігати баланс між правами та обов'язками сторін податкових правовідносин.

Поняття, предмет і метод податкового права не можна розглядати у відриві від економічної сутності податку. Податки — це не лише джерело доходів держави, але й інструмент державного управління, регулятор економічної поведінки суб'єктів господарювання та механізм реалізації соціальної функції держави. Саме тому податкове право виконує не тільки фіскальну функцію, а й регуляторну, контрольну, соціальну та правозахисну.

Водночас особливу увагу було приділено принципам податкового права. Встановлено, що законодавчо закріплені принципи (загальність, рівність, стабільність, соціальна справедливість, економічність, прозорість тощо) забезпечують стабільність правової системи, передбачуваність поведінки суб'єктів правовідносин і правову визначеність. Принципи — це не просто декларативні положення, а чинні імперативи для судової та адміністративної практики.

Аналізуючи місце податкового права в системі фінансового права, встановлено його провідну роль. На відміну від інших фінансово-правових інститутів, саме податкове право забезпечує формування основної частини державних фінансових ресурсів. Його значення в системі публічного фінансового контролю, бюджетного планування та економічної стабільності країни є вирішальним. Таким чином, теоретичні засади податкового права дозволяють не лише окреслити рамки правового впливу держави, а й забезпечують підґрунтя для формування ефективної податкової політики.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Нормативно-правові основи податкової системи України

Нормативно-правове регулювання податкової системи України ґрунтується на Конституції України, Податковому кодексі України, законах, підзаконних нормативно-правових актах, міжнародних договорах, а також рішеннях Конституційного Суду та Верховного Суду, які мають прецедентне значення.

Основу правового регулювання становить Податковий кодекс України, який набув чинності з 1 січня 2011 року. Він систематизував більшість норм, що регулюють податкову сферу, і став базовим документом, який визначає елементи податку, порядок його справляння, повноваження контролюючих органів, права та обов'язки платників податків.

У статті 4 Кодексу закріплено принципи податкового законодавства, серед яких: «загальність оподаткування, рівність усіх платників перед законом, невідворотність виконання податкового обов'язку, фіскальна достатність, соціальна справедливість, економічність, стабільність, рівномірність та зручність сплати податків, а також презумпція правомірності рішень платника податків» [17].

Законодавець у ст. 6 ПКУ прямо вказує, що «податок і збір встановлюється виключно законами України відповідно до Конституції України» [17]. Таким чином, на законодавчому рівні забезпечується принцип правової визначеності податкових зобов'язань, що відповідає європейським стандартам.

Конституція України також містить низку положень, що безпосередньо стосуються податкової політики. Зокрема, у статті 67 передбачено обов'язок кожного сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Як підкреслюється в науковій літературі, «для цілей податкового контролю не визначення можна інтерпретувати як основне вихідне положення теорії оподаткування у сфері здійснення податкового контролю» [23, с. 346].

Це підкреслює концептуальне значення податкового контролю в системі податкового регулювання. Зокрема, автори акцентують увагу на тому, що податковий контроль не є лише технічним інструментом перевірки дотримання законодавства, а виступає базовим елементом теорії оподаткування. Це означає, що контроль у сфері оподаткування виконує не лише фіскальну чи адміністративну функцію, а й є концептуальним фундаментом взаємодії між державою та платником податків. Такий підхід дозволяє розглядати податковий контроль як складову системи гарантування прав і обов'язків суб'єктів податкових правовідносин, забезпечуючи реалізацію принципу правової визначеності, законності та передбачуваності фіскальної політики.

Крім того, як підкреслює Кучерявенко М., «правова заборона в податковому праві має особливий характер, оскільки її реалізація здійснюється через складний механізм санкцій, преференцій і контролюючих процедур, що податкове право є найбільш зарегульованим серед інших сфер фінансового права, оскільки пов'язане з примусовим вилученням частини доходів» [9].

Окрему роль у нормативно-правовій базі податкової системи України відіграють міжнародні договори, зокрема ті, що стосуються уникнення подвійного оподаткування та обміну податковою інформацією. Україна є учасником багатьох таких угод, серед яких Конвенція про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах, Модельна конвенція ОЕСР, Багатостороння конвенція MLI, а також двосторонні договори про уникнення подвійного оподаткування з понад 70 державами, зокрема з Німеччиною, Польщею, США, Францією, Італією та іншими [14]. Такі міжнародні інструменти забезпечують узгодженість податкової політики з міжнародними стандартами, сприяють прозорості податкових відносин і зміцненню фінансової безпеки держави.

Таким чином, нормативно-правова база податкової системи України є багаторівневою та включає як внутрішні, так і міжнародні акти. Її розвиток зумовлений не лише внутрішніми потребами держави, а й вимогами міжнародного

середовища, реформами та викликами, що стоять перед сучасною фінансово-правовою системою.

2.2. Характеристика суб'єктів податкових правовідносин

Суб'єкти податкових правовідносин — це учасники, які наділені відповідними правами та обов'язками у сфері податкового регулювання. У системі податкових правовідносин розрізняють дві основні групи суб'єктів: публічно-правові утворення (державу та органи влади) й фізичних або юридичних осіб, на яких покладено обов'язок сплачувати податки та збори.

Ключову роль у податкових правовідносинах відіграє держава, що представлена органами виконавчої влади, насамперед Державною податковою службою України. Цей центральний орган реалізує державну податкову політику шляхом контролю за своєчасним і повним надходженням податкових платежів, виявлення податкових порушень, адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, а також здійснює роз'яснювальну й інформаційно-аналітичну діяльність. Саме через діяльність ДПС відбувається практична реалізація державного впливу на податкову сферу, а її функціонування є критично важливим для забезпечення фінансової стабільності країни.

Другу за значенням групу суб'єктів становлять платники податків, до яких згідно з Податковим кодексом України «належать фізичні, юридичні особи та інші утворення, що відповідно до закону зобов'язані сплачувати податки, збори або виконувати інші зобов'язання перед бюджетом» [17]. Водночас «платники податків не лише несуть обов'язки, а й користуються визначеними правами, серед яких право на захист своїх законних інтересів, отримання податкової консультації, подання скарг, відшкодування надміру сплачених сум та інші гарантії правового захисту» [6].

До складу податкових правовідносин також входять податкові агенти, представники платників, контролюючі особи, а в контексті непрямого

оподаткування — митні органи. Вони виконують функції посередників або спеціальних суб'єктів, на яких покладаються окремі елементи податкового обов'язку, зокрема нарахування та утримання податків із доходів третіх осіб, що визначено нормами Податкового кодексу України [17].

Згідно з науковими підходами, податкові правовідносини є публічно-правовими та побудовані на принципі владного підпорядкування. Держава як суб'єкт владних повноважень має юридичну перевагу в регулюванні таких відносин, тоді як платник — це суб'єкт, на якого покладено обов'язок виконання встановлених законом вимог. Як зазначає О. Белов, у податкових правовідносинах «це відносно цілісна підсистема економічної та загальної культури людини, пов'язана з нею єдиними категоріями: культурою мислення, поведінки, спілкування та діяльності; вона розкриває приватний аспект буття людини у податковій сфері» [1, с. 35].

Окрему роль у функціонуванні податкової системи відіграють фінансові консультанти, аудитори, бухгалтери, адвокати та інші суб'єкти, що не є учасниками правовідносин у прямому сенсі, але опосередковано впливають на рівень податкової дисципліни та дотримання законодавства. Їхня діяльність сприяє правильному тлумаченню податкових норм, складанню звітності, захисту прав платників у спірних ситуаціях та підвищенню загального рівня прозорості податкового процесу в Україні [6].

2.3. Види податків і зборів в Україні

Податки та збори в Україні становлять ключовий елемент формування дохідної частини бюджету та інструмент державного впливу на соціально-економічні процеси. Законодавче закріплення їх класифікації здійснюється в Податковому кодексі України, який «встановлює двохрівневу систему оподаткування: загальнодержавні та місцеві податки і збори» [17].

До загальнодержавних податків і зборів належать ті платежі, які встановлюються на законодавчому рівні центральними органами державної влади та справляються на всій території України без винятків. Ці податки забезпечують основну частину надходжень до Державного бюджету України, а отже — фінансове підґрунтя реалізації конституційно визначених функцій держави. Зокрема, за рахунок цих коштів фінансуються оборона, правоохоронна система, освіта, охорона здоров'я, соціальні програми, інфраструктурні проєкти тощо. До найважливіших загальнодержавних податків відносять «податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість (ПДВ), акцизний податок, рентну плату, екологічний податок. Саме ці надходження формують фінансову основу для забезпечення сталого розвитку держави та виконання нею соціальних зобов'язань перед громадянами» [6; 14].

Місцеві податки і збори, на відміну від загальнодержавних, встановлюються відповідними радами органів місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених Податковим кодексом України. Вони спрямовані на формування дохідної частини місцевих бюджетів та є інструментом реалізації фінансової автономії територіальних громад. До місцевих податків належать, зокрема, єдиний податок, податок на майно (включаючи податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, і транспортний податок), туристичний збір. Місцеві бюджети також формуються за рахунок адміністративних зборів, штрафів, плати за землю тощо. Як свідчить науковий аналіз, ці «платежі відіграють особливу роль у зміцненні фінансової спроможності громад, адже дозволяють спрямовувати кошти безпосередньо на вирішення локальних проблем і потреб населення» [5; 7].

У структурі податкової системи України окреме місце посідає єдиний соціальний внесок (ЄСВ). Хоча він юридично не класифікується як податок, його правова природа та механізм справляння подібні до загальнообов'язкових податкових платежів. ЄСВ справляється з метою забезпечення функціонування пенсійної системи, фондів соціального страхування та охорони праці. За своїм

фіскальним значенням цей внесок посідає важливу позицію в загальній системі обов'язкових платежів, оскільки без нього функціонування соціального захисту населення було б неможливим. ЄСВ сплачують роботодавці, самозайняті особи, а також наймані працівники у визначених законом випадках. Як підкреслюють дослідники, внесок виконує стабілізаційну функцію для державної політики соціального забезпечення та пенсійного страхування [15; 17].

Також до системи належать спеціальні податкові режими, серед яких найбільш відомою є спрощена система оподаткування, що застосовується фізичними особами-підприємцями та малими підприємствами. Вона дозволяє адаптувати податкове навантаження до фінансових можливостей бізнесу, що, у свою чергу, сприяє легалізації підприємницької діяльності, розширенню бази оподаткування та зростанню рівня економічної активності. Крім того, спрощена система є інструментом підтримки самозайнятого населення і засобом зниження адміністративного тиску з боку держави [7; 13].

Важливо зазначити, що перелік податків і зборів, передбачений Податковим кодексом України, є вичерпним, що прямо закріплено в статті 9 ПКУ. Це означає, що держава не може запроваджувати інші податки або збори без внесення відповідних змін до закону. Такий підхід «забезпечує стабільність податкової системи, правову визначеність для платників і запобігає свавільному втручання у сферу публічних фінансів» [17]. До того ж, як вказується у фінансово-правовій літературі, податкові платежі зараховуються до місцевих бюджетів не на рахунки контролюючих органів, а безпосередньо на єдиний казначейський рахунок, що виключає ризики їх нецільового використання [25].

2.4. Адміністрування податків і податковий контроль

Адміністрування податків охоплює сукупність організаційних, контрольних, аналітичних та інформаційних заходів, спрямованих на забезпечення своєчасного і повного виконання платниками податкових зобов'язань. Цей процес базується на

взаємодії між платниками податків і контролюючими органами, яка здійснюється відповідно до норм Податкового кодексу України, що «чітко регламентує процедури подання звітності, нарахування зобов'язань, проведення перевірок та притягнення до відповідальності у випадку порушень» [16]. Згідно зі ст. 19¹ ПКУ, «контролюючі органи здійснюють адміністрування податків, зборів, платежів, єдиного внеску та інших обов'язкових платежів у порядку, передбаченому цим Кодексом» [18].

До ключових елементів адміністрування належать: постановка платників на облік, прийняття і перевірка податкової звітності, визначення сум зобов'язань, направлення податкових повідомлень-рішень, стягнення податкового боргу, а також інформування платників про їхні права та обов'язки [16; 6].

Податковий контроль, як складова податкового адміністрування, полягає в системній перевірці правильності, повноти та своєчасності нарахування і сплати податків і зборів. Податковим кодексом визначено кілька форм контролю, серед яких найпоширенішими є камеральні, документальні та фактичні перевірки. Камеральна перевірка здійснюється виключно за місцем розташування контролюючого органу на підставі поданої звітності без виїзду до платника. Натомість документальні перевірки можуть бути плановими або позаплановими й передбачають безпосереднє вивчення первинних документів, бухгалтерської та іншої облікової інформації [10; 23].

Органи Державної податкової служби України є центральними суб'єктами реалізації контрольної функції держави у сфері оподаткування. Вони здійснюють планування, організацію та проведення перевірок, визначення податкових правопорушень та застосування заходів відповідальності. У науковій літературі зазначається, що ефективність роботи податкової служби безпосередньо впливає на рівень податкової дисципліни та обсяг надходжень до бюджету. Так, Пухальський В. В. справедливо зазначає, що «функціонування податкового контролю як

юридичного механізму потребує постійного удосконалення відповідно до змін економічного середовища» [19].

Окремо варто наголосити на розвитку цифрових інструментів у сфері податкового адміністрування. Одним з таких є електронний кабінет платника податків, за допомогою якого платники мають змогу подавати звітність, отримувати повідомлення, вести листування з податковими органами та відстежувати нарахування в режимі реального часу. Це не лише підвищує прозорість адміністрування, але й мінімізує вплив людського фактору та корупційні ризики, спрощує доступ до податкової інформації та знижує витрати часу для всіх учасників процесу [16; 9].

Тим не менш, автори зазначають, що «до ризиків процесу адміністрування доходів можна віднести дію операційних процесів, об'єктивних та/або суб'єктивних факторів, неефективного управління та порушень бюджетного і податкового законодавства, що врешті-решт призводить до збільшення бюджетних втрат» [25, с. 765].

Узагальнюючи, ефективне адміністрування та податковий контроль є невід'ємними елементами функціонування податкової системи України, від яких залежить наповнення бюджету, стабільність економіки та рівень довіри до фіскальних інститутів.

Висновки до розділу 2

Було встановлено, що податкова система України функціонує на основі норм Конституції України, Податкового кодексу, інших законів та міжнародних договорів. Згідно з чинним законодавством, усі податки і збори мають бути чітко врегульовані виключно законами, що унеможливорює свавільне фіскальне навантаження з боку держави.

Нормативна база податкової системи України є достатньо структурованою, але водночас динамічною та нестабільною. Це створює серйозні труднощі у

правозастосуванні, оскільки платники податків і навіть контролюючі органи не завжди встигають за частими змінами. Виявлено також проблеми колізійності між нормами Податкового кодексу й іншими галузями права, що призводить до неоднозначного тлумачення норм і правової невизначеності.

Суб'єктний склад податкових правовідносин був охарактеризований як складна ієрархічна система, в межах якої домінуючою стороною є держава в особі фіскальних органів. Разом із тим платники податків виступають не лише об'єктом правового впливу, а й повноцінними учасниками правовідносин із визначеними правами та механізмами захисту. Зростає також значення податкових агентів, представників, а також інституційного середовища, що обслуговує податковий процес (аудитори, консультанти, платформи).

У межах структури податкової системи встановлено поділ на загальнодержавні та місцеві податки, а також визначено особливості функціонування спеціальних режимів (зокрема, спрощеної системи оподаткування). Було звернуто увагу на роль місцевих податків у формуванні фінансової автономії громад та децентралізації фіскальної системи. Однак практика свідчить про нерівномірність розподілу податкового потенціалу, що створює дисбаланс у розвитку регіонів.

Податкове адміністрування та контроль, підтвердили, що ефективність податкової системи залежить не стільки від кількості законів, скільки від здатності держави забезпечити їх виконання. Існуюча модель адміністрування потребує глибокої цифровізації, дерегуляції та професіоналізації. Упровадження електронного кабінету платника, автоматизованих перевірок, електронного документообігу — це лише перші кроки до повноцінної реформи податкової інфраструктури.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми правового регулювання податкових правовідносин

Сучасне правове регулювання податкових правовідносин в Україні залишається складним і багатогранним явищем, що супроводжується низкою як системних, так і оперативних проблем. У центрі цих проблем — нестабільність податкового законодавства, складність його застосування та неоднозначність правових норм.

В першу чергу, високе податкове навантаження змушує суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності активно шукати законні способи оптимізації своїх податкових витрат. Така практика стає необхідною умовою для збереження та зміцнення конкурентних позицій на міжнародному ринку. Як підкреслюють автори, «високі показники податкового навантаження обумовлюють пошук суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності можливостей мінімізації податкових зобов'язань у межах чинного законодавства для підвищення власної конкурентоспроможності на міжнародному ринку» [22, с. 117].

Серед актуальних проблем податкового регулювання в Україні варто виокремити неузгодженість норм Податкового кодексу з положеннями інших галузей законодавства — зокрема господарського, адміністративного, бюджетного та навіть трудового права. Така розбалансованість призводить до виникнення правових колізій, які суттєво ускладнюють правозастосування та створюють невизначеність для платників податків. Зокрема, різні суди іноді по-різному тлумачать однакові норми щодо відповідальності за порушення податкового обов'язку, зокрема щодо неподання податкової звітності чи несвоєчасної сплати платежів. Це прямо суперечить «принципу юридичної визначеності, який є базовим як у національному, так і міжнародному правовому просторі» [9].

Особливо гострою проблемою є надмірне податкове навантаження на малий і середній бізнес, що в умовах воєнного стану та економічної нестабільності стає критичним. Відсутність системної державної підтримки, обмежені можливості адаптації до кризових умов, постійні зміни у податковому законодавстві — усе це підриває підприємницьку ініціативу. Як слушно зазначено в науковій літературі, «податкова система України часто не виконує стимулювальну функцію для підприємництва, а навпаки, стримує його розвиток» [14].

Не менш важливою є проблема низького рівня податкової культури, яка проявляється як серед платників податків, так і серед працівників податкових органів. З одного боку, громадяни не завжди обізнані щодо власних прав та обов'язків у сфері оподаткування, що призводить до формального або несвідомого порушення норм. З іншого боку, фіскальні органи часто демонструють формальний підхід до контролю, або ж зловживають своїми повноваженнями, що лише поглиблює дефіцит довіри. У цьому контексті Л. О. Мельник слушно зауважує, що «формування податкової культури та вибір моделі податкової поведінки — двосторонній процес, результат якого залежить як від платників податків, так і від держави» [12, с. 198].

Крім того, залишається відкритим питання прозорості та відкритості у взаєминах між державою та платниками. Нерідко спостерігається брак ефективного діалогу, відсутність своєчасного інформування про зміни у законодавстві, надмірна зарегульованість облікових процедур. Це все разом створює середовище, яке спонукає до тінізації доходів, ухилення від податків або переведення діяльності в неформальний сектор.

З урахуванням вищевикладеного, правове регулювання податкових правовідносин в Україні потребує глибокого і системного перегляду. Пріоритетними напрямками удосконалення мають стати стабілізація податкового законодавства, забезпечення його узгодженості з нормами суміжних галузей, запровадження прозорих та справедливих механізмів адміністрування, а також

розвиток податкової культури серед усіх учасників процесу. Лише за таких умов податкова система зможе повною мірою виконувати як фінансові, так і регуляторні функції.

Тим більше, як слушно зазначає Онешко С. В., «податкова система України сьогодні спрямована на сприяння та розвиток бізнесу і суттєво відрізняється від довоєнного періоду. До закінчення воєнного стану податкове законодавство буде змінюватися кілька разів, тому бізнес повинен слідкувати за прийнятими змінами для його підтримки та розвитку економіки країни» [13, с. 12].

3.2. Вплив європейських стандартів на податкове право України

Інтеграція України до європейського правового простору, зокрема в контексті підписання та реалізації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, зумовлює нагальну потребу у гармонізації національного податкового законодавства з європейськими фінансовими стандартами. Цей процес виходить далеко за межі суто техніко-юридичної адаптації та передбачає системний перегляд ключових підходів, принципів і методів правового регулювання податкових правовідносин. Зокрема, йдеться про «формування фінансової політики, яка була б одночасно конкурентоспроможною, соціально справедливою та юридично визначеною» [14; 15]

Європейське податкове право ґрунтується на низці фундаментальних принципів: нейтральність оподаткування, недискримінація, прозорість, ефективність адміністрування, забезпечення добросовісної конкуренції, правова визначеність. У цьому контексті для України особливо актуальною є уніфікація підходів до оподаткування прибутку, доходів, ПДВ та акцизів. Як слушно зауважує Синявська Л., «вимоги європейської податкової моделі передбачають прозорість та стабільність, що сприяє формуванню довіри до фінансових інститутів» [23, с. 106].

Суттєвим елементом європейського підходу є також боротьба з податковими зловживаннями, уникненням оподаткування та агресивним податковим

плануванням. Важливими інструментами цього процесу виступають обов'язковий обмін податковою інформацією між юрисдикціями, контроль за трансфертним ціноутворенням, прозоре декларування доходів, запровадження реєстрів бенефіціарних власників. Україна вже зробила низку кроків у цьому напрямі, зокрема «шляхом ухвалення Закону № 466-IX, який адаптує положення Податкового кодексу до вимог BEPS, включаючи регулювання діяльності контрольованих іноземних компаній (CFC)» [18].

Окремо заслуговує на увагу роль Суду Європейського Союзу як інституції, що формує єдину практику тлумачення податкових норм у країнах ЄС. Його правові позиції мають фактично прецедентний характер і стають орієнтиром для розробки національного законодавства навіть у державах, що перебувають на етапі асоціації з ЄС. Україна, як держава, що взяла курс на повноцінну євроінтеграцію, поступово адаптує свою судову практику до загальноєвропейських підходів [15].

Таким чином, європейські стандарти дедалі активніше впливають на еволюцію податкового права України. Їх імплементація забезпечує підвищення прозорості, стабільності та передбачуваності податкової системи. Подальше наближення до європейських моделей оподаткування є не лише юридичним обов'язком, але й практичною необхідністю для забезпечення економічної конкурентоспроможності, зміцнення довіри до фіскальної системи та інтеграції України у простір європейського правопорядку [14; 15; 23].

3.3. Шляхи вдосконалення податкової системи та податкового законодавства України

Модернізація податкової системи України є одним із ключових завдань у процесі реформування фінансово-правових інститутів. Удосконалення податкового законодавства повинно бути спрямоване на досягнення балансу між фіскальними інтересами держави та правами платників податків, забезпечення прозорості, стабільності та передбачуваності податкових правил.

Інтеграція України до європейського правового простору, яка зумовлена політичними, економічними та юридичними зобов'язаннями, зокрема в межах реалізації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, вимагає системної гармонізації податкового законодавства. Йдеться не лише про запозичення окремих технічних механізмів, а про концептуальні зміни в підходах до регулювання податкових правовідносин. Гармонізація податкового права охоплює питання єдності термінології, прозорості податкових процедур, ефективності контролю, справедливого розподілу податкового навантаження, а також узгодження національної політики з положеннями директив ЄС. Як підкреслюється в наукових працях, «однією з найважливіших особливостей європейської податкової моделі є орієнтація на стабільність і прозорість податкових правил, що формує довіру до податкової системи з боку громадян та бізнесу» [23; 14].

Європейська система оподаткування базується на принципах правової визначеності, недискримінації, податкової нейтральності, дотримання балансу між фіскальними інтересами держави та економічними свободами суб'єктів господарювання. Україна, беручи на себе зобов'язання щодо адаптації до *acquis communautaire*, повинна поступово впроваджувати ці принципи у своє податкове регулювання. Зокрема, у сфері оподаткування ПДВ та акцизів передбачено уніфікацію правил адміністрування, зменшення суб'єктивізму в оцінках, автоматизацію процедур.

Європейське законодавство також передбачає впровадження превентивних заходів для забезпечення виконання визначених вимог і запобігання застосуванню санкцій. Усі країни-члени ЄС зобов'язані щороку подавати стабілізаційні або конвергенційні програми, у яких обов'язково повинна міститися така інформація:

— «середньострокові цільові показники щодо бюджетного балансу та прогнозовані зміни рівня державного боргу; для розрахунку таких фіскальних показників на середньострокову перспективу в межах ЄС була розроблена єдина уніфікована методика визначення структурного балансу;

- макроекономічні припущення, на яких базуються розрахунки;
- прогнозні дані щодо цих показників на трирічний період;
- оцінка чутливості бюджетних параметрів до змін у макроекономічних умовах;
- опис заходів у сфері бюджетної та економічної політики, необхідних для досягнення запланованих результатів щодо бюджетного балансу» [25, с. 228].

Важливою вимогою з боку Європейського Союзу є також впровадження ефективного контролю за трансфертним ціноутворенням, прозоре декларування доходів, боротьба з агресивним податковим плануванням та мінімізацією бази оподаткування. Україна зробила значний крок у цьому напрямі, ухваливши Закон № 466-IX, яким було внесено зміни до Податкового кодексу України щодо «оподаткування контрольованих іноземних компаній (CFC), розширено повноваження податкових органів і запроваджено нові звітні вимоги для транснаціональних груп» [18]. Ці зміни є елементом адаптації українського законодавства до положень Плану BEPS, ініційованого ОЕСР і підтриманого ЄС, що передбачає боротьбу з розмиванням бази оподаткування та виведенням прибутків за кордон.

Водночас науковці справедливо зазначають, що імплементація європейських податкових стандартів можлива лише за умови стабільності правового середовища, політичної волі та врахування економічних реалій України. В Україні ж на заваді цьому стоїть постійна зміна законодавства, нестача адміністративної спроможності, а також слабка довіра бізнесу до податкових інституцій. Тому адаптація повинна здійснюватися поступово, з урахуванням національних особливостей та в тісній взаємодії з експертними структурами ЄС.

Окрему роль у цьому процесі відіграє Суд Європейського Союзу, який формує прецедентну практику тлумачення податкового законодавства. Його рішення враховуються при формуванні єдиної правової позиції щодо податкових спорів у державах-членах і поступово стають джерелом натхнення для судової

практики України, особливо у сфері непрямих податків, податкових пільг, добросовісності платника. Як вказує О. В. Лега, «правові підходи ЄС базуються на пріоритеті змісту над формою, економічній доцільності та прозорості податкових рішень» [15].

Таким чином, європейські податкові стандарти істотно впливають на формування сучасного українського податкового права. Вони задають вектор еволюції податкових норм у бік більшої відкритості, прогнозованості, стабільності та балансу між інтересами держави й платника. Продовження курсу на гармонізацію не лише відкриває шлях до фінансової інтеграції з ЄС, а й дозволяє підвищити внутрішню ефективність податкової системи та зміцнити довіру суспільства до фіскальної політики держави [14; 15; 18; 23].

Висновки до розділу 3

Було зосереджено увагу на актуальних проблемах правового регулювання у сфері оподаткування та окреслено шляхи вдосконалення податкового законодавства з урахуванням впливу європейських правових стандартів. Проведений аналіз дозволив констатувати, що чинна податкова система перебуває у стані трансформації, що одночасно створює умови для прогресу й породжує нові труднощі.

Однією з основних проблем залишається часта зміна податкового законодавства, що негативно впливає на стабільність правового середовища, ведення бізнесу та стратегічне планування. Податкове право повинне бути передбачуваним — саме цю якість воно сьогодні втрачає. До того ж значна кількість норм має оціночний характер, що дозволяє контролюючим органам діяти на власний розсуд, порушуючи принцип юридичної визначеності.

Аналізуючи вплив європейських стандартів, було встановлено, що Україна поступово імплементує принципи прозорості, нейтральності оподаткування, фіскальної справедливості, рівності та ефективності. Водночас рівень реалізації цих

принципів у національній правовій системі залишається нерівномірним. Необхідне не лише формальне запозичення європейських норм, а й зміна філософії податкового регулювання — від контролю до партнерства між державою та платником.

Шляхи вдосконалення податкового права повинні включати як технічні, так і концептуальні зміни: реформування адміністрування, модернізацію процедур, запровадження ризик-орієнтованих моделей перевірок, посилення прав платників податків. Важливою також є цифрова трансформація — зменшення людського фактору, спрощення взаємодії, впровадження штучного інтелекту в контрольні процедури.

Особливу увагу слід звернути на формування нової податкової культури, де добровільне дотримання обов'язку буде базуватись не на страху перед покаранням, а на правосвідомості й довірі до держави. Для цього потрібно забезпечити рівність, справедливість та правовий захист у всіх ланках фіскального процесу.

Таким чином, податкове право України перебуває на роздоріжжі: з одного боку — наявні надбання у вигляді кодифікації, цифровізації та європейських прагнень, з іншого — гальмуючі фактори у вигляді нестабільності, формалізму та фіскального тиску. Подолання цих проблем можливе лише за умови послідовної державної політики та підтримки з боку наукового середовища.

ВИСНОВКИ

У ході написання курсової роботи на тему «Податкове право як підгалузь фінансового права» було здійснено комплексне дослідження сутності, структури, функцій та особливостей правового регулювання податкових правовідносин. Податкове право, як одна з найважливіших складових фінансового права, відіграє ключову роль у забезпеченні фіскальної стабільності, формуванні державного бюджету, реалізації соціальних програм та економічного впливу на розвиток країни. Його значущість особливо актуалізується в умовах воєнного стану, коли зростає потреба в стабільних і передбачуваних надходженнях до бюджету. Проведений аналіз дав змогу з'ясувати місце податкового права у системі національного права, окреслити його принципи, функції, структуру суб'єктів та нормативно-правове підґрунтя, а також визначити сучасні проблеми і напрями вдосконалення з урахуванням європейських інтеграційних процесів та внутрішніх викликів.

1. Податкове право, будучи складовою фінансового права, має чітко окреслений предмет правового регулювання — відносини, що виникають у процесі встановлення, справляння та контролю за сплатою податків і зборів. Основним методом правового регулювання у цій сфері є імперативний, що відображає владно-зобов'язальний характер податкових правовідносин.

2. Функції податкового права — фіскальна, регуляторна, контрольна та соціальна — забезпечують реалізацію державної політики в галузі фінансів та перерозподілу національного доходу. Принципи податкового права — загальність, рівність, стабільність, прозорість — є його правовою основою, що гарантує справедливість і передбачуваність фіскальної політики.

3. Податкове право займає системоутворююче місце в межах фінансового права, формуючи самостійну підгалузь з розгалуженою структурою інститутів і норм. Його особливий статус підтверджується високим ступенем деталізації

нормативної бази, значною роллю в бюджетному процесі та активним правозастосуванням.

4. Нормативно-правову основу податкової системи України складають Конституція України, Податковий кодекс України, закони та міжнародні договори. Останніми роками спостерігається тенденція до активної гармонізації національного податкового законодавства з європейськими стандартами, що є обов'язковим вектором реформ.

5. Суб'єктами податкових правовідносин виступають, з одного боку, держава в особі уповноважених органів, з іншого — платники податків, податкові агенти, представники, контролюючі та посередницькі структури. Їхні взаємовідносини базуються на законодавчо визначених правах, обов'язках і відповідальності.

6. Податки та збори в Україні мають чітку класифікацію на загальнодержавні та місцеві. Встановлюється вичерпний перелік таких платежів, що забезпечує правову визначеність. Система податків є інструментом державної фінансової політики, а її ефективність залежить від якісного адміністрування.

7. Адміністрування податків і податковий контроль є складовими податкової системи, які забезпечують належну реалізацію податкових обов'язків. В умовах цифрової трансформації особливу роль відіграє розвиток електронних сервісів, автоматизованих систем перевірки та електронного декларування.

8. Основними проблемами податкового регулювання залишаються нестабільність законодавства, складність правозастосування, суперечності між галузевими нормами, надмірне податкове навантаження на бізнес і низький рівень податкової культури. Ці проблеми вимагають системного і комплексного підходу до їх вирішення.

9. Вплив європейських стандартів на податкове право України проявляється у впровадженні принципів прозорості, нейтральності, економічної обґрунтованості, а також у розвитку механізмів запобігання податковим

зловживанням. Гармонізація із законодавством ЄС є не лише політичною умовою, але й важливою передумовою правової модернізації.

10. Шляхи вдосконалення податкової системи України передбачають стабілізацію нормативної бази, цифровізацію адміністрування, підтримку малого бізнесу, підвищення інституційної спроможності фіскальних органів та зміцнення правового захисту платників. Особливу увагу слід приділяти розвитку податкової культури як на рівні держави, так і серед громадян.

Тому, податкове право України, попри наявні проблеми, демонструє поступовий рух у напрямку системної європейської інтеграції та правового оновлення. Його подальший розвиток має ґрунтуватися на засадах прозорості, стабільності та ефективності, з урахуванням викликів сьогодення та потреб національної економіки. Удосконалення податкового законодавства має залишатися пріоритетним завданням державної правової політики, що забезпечить фіскальну стабільність і правову передбачуваність в умовах суспільної трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белов. О. Нарис теорії податкової поведінки. *Аннали юридичної історії (The Annals of Legal History)*. 2019. Т. 3, № 1-2. С. 24–40. URL: <https://doi.org/10.38129/ann.yur.ist.2019.3.1.2.24>(дата звернення: 22.04.2025).
2. Богодьорова А. А. Податкова безпека України : thesis. 2019. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/10940>(дата звернення: 22.04.2025).
3. Вінницька О. Податковий менеджмент об'єднаних територіальних громад. *International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. 2023. № 4(72). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4-8816>(дата звернення: 22.04.2025).
4. Ворона Л. А. Реформування української податкової системи : master's thesis. 2020. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80193>(дата звернення: 22.04.2025).
5. Горелик D., Конельська О., Гаврилюк V. Податковий потенціал об'єднаних територіальних громад. *Молодий вчений*. 2023. № 5 (117). С. 138–142. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-5-117-27>(дата звернення: 22.04.2025).
6. Гривківська О.В, Крюкова І.О, Поліщук Н.В. Податкова політика України. *Economics and Management*. 2020. № 86(1). С. 13–18. URL: <https://doi.org/10.36919/2312-7812.1.2020.13>(дата звернення: 22.04.2025).
7. Зінчук Г. Податкова система держави. *Інноваційна професійна освіта*. 2022. Т. 1, № 1. С. 78–84. URL: <https://doi.org/10.32835/2786-619x.2021.1.1.78-84>(дата звернення: 22.04.2025).
8. Карпова Т. С. Механізм ефективного функціонування підприємств: податковий аспект. *Економіка і організація управління*. 2020. № 3. С. 121–132. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2020.3.11>(дата звернення: 22.04.2025).

9. Кучерявенко М. Правова заборона: податковий аспект. *Право України*. 2023. № 2023/07. С. 128. URL: <https://doi.org/10.33498/louu-2023-07-128>(дата звернення: 22.04.2025).
10. Логвин А. В. Податковий контроль: проблемні питання. *Legal education and science as the need of the hour: new european challenges*. 2021. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-148-0-32>(дата звернення: 22.04.2025).
11. Мельник Л. Напрями формування податкової культури. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-37>(дата звернення: 22.04.2025).
12. Мельник Л. О. Податкова культура: зарубіжний досвід. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2023. № 4(83). С. 194–200. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.4.28>(дата звернення: 22.04.2025).
13. Онешко С. В., Сирцева С. В., Кульганік О. М. Податкова реформа на період війни. *Efektivna ekonomika*. 2022. № 10. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.37>(дата звернення: 22.04.2025).
14. Першко Л. О., Ріппа М. Б. Фінанси. Київ : ПВНЗ «Ін-т екології економіки і права», 2019. 391 с.
15. Податкова безпека підприємства: загрози та ризики / О. В. Лега та ін. *Efektivna ekonomika*. 2024. № 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.85>(дата звернення: 22.04.2025).
16. Податкова звітність: сутність та порядок складання / А. Сафарова та ін. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 2024. Т. 4, № 36. С. 47–56. URL: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-47-56>(дата звернення: 22.04.2025).
17. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 1 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>(дата звернення: 22.04.2025).

18. Проворський В. І. Податковий аудит суб'єктів господарювання : thesis. 2019. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11305>(дата звернення: 22.04.2025).
19. Пухальський В. В. Податковий контроль в умовах цифрової економіки. *Efektivna ekonomika*. 2022. № 11. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.11.23>(дата звернення: 22.04.2025).
20. Самусевич Я. В., Самусевич Я. В. Реформування податкової системи України в умовах податкової конкуренції : thesis. 2015. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/66650>(дата звернення: 22.04.2025).
21. Серпенінова Ю., Побожій А. Податкова оптимізація зовнішньоекономічної діяльності. *Фінансовий простір*. 2021. № 3(43). С. 116–125. URL: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(43\).2021.116126](https://doi.org/10.18371/fp.3(43).2021.116126)(дата звернення: 22.04.2025).
22. Синявська Л. Податкова реформа як вимога часу. *Bulletin of Lviv National Environmental University. Series AIC Economics*. 2024. № 31. С. 105–109. URL: <https://doi.org/10.31734/economics2024.31.015>(дата звернення: 22.04.2025).
23. Сікетіна Н. Г., Бенедикт Ц. У. Р. Податковий контроль – сутність і принципи : thesis. 2019. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/41465>(дата звернення: 22.04.2025).
24. Славкова О., Гордієнко М. Державна політика детінізації економіки: податковий аспект. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*. 2019. № 3(81). С. 3–7. URL: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2019.3.1>(дата звернення: 22.04.2025).
25. Федосова В. М., Юрія С. І. Бюджетна система. Тернопіль : Екон. думка, 2012. 870 с.
26. Чугунов І., Макогон В. Бюджетно-податкова політика в умовах невизначеності. *Scientia fructuosa*. 2023. Т. 150, № 4. С. 19–31. URL: [https://doi.org/10.31617/1.2023\(150\)02](https://doi.org/10.31617/1.2023(150)02)(дата звернення: 22.04.2025).